

1-ASIS FIZIKOS TURNYRAS
Užduoties Nr. 1-3 / 2007 10 26 – 11 20
AIŠKINAMASIS SPRENDIMAS

Varžų jungimas „vėduoklėje“ mišrus. Taikome ir nuoseklaus, ir lygiagretaus jungimų taisykles.

Kai $n = 1$, nagrinėjame varžą $R = 10\Omega$ su jam lygiagrečiai prijungtu varžu $2R$:

$$R_1 = \frac{R \cdot 2R}{R + 2R} \approx 6,67\Omega,$$

$$R_2 = R_1.$$

Kai $n = 3$, „vėduoklė“ analogiška grupei su varžais R_1 :

$$R_3 = \frac{R_1 \cdot 2R_1}{R_1 + 2R_1} \approx 4,44\Omega.$$

$R_4 = R_3$, o $R_5 = R_3$, kai 4-oji ir 5-oji grupės nėra viena šalia kitos. Jei jos šalia, tai varžas $2R_1$ yra lygiagrečiai sujungtas su R , o tokio junginio varža yra

$$\frac{2R_1 R}{2R_1 + R} = \frac{4}{7}R.$$

Junginys nuosekliai sujungtas su R , tad gauname $\frac{11}{7}R$, o visa tai lygiagrečiai prijungta varžui R , tad gauname $\frac{11}{18}R$; nuosekliai sujungta su R_1 , gauname $\frac{23}{18}R$, o visa tai sujungta lygiagrečiai su R_1 , tad

$$R'_5 = \frac{46}{105}R \approx 4,38\Omega.$$

Kai $n = 6$, patogu pastebėti, kad „vėduoklės“ simetrijos ašyje esančių taškų elektriniai potencialai yra vienodi. Viršuje iki simetrijos ašies yra varžas $R_1 + \frac{R_1}{2} = R$, lygiagrečiai sujungtas su R , tad viso $\frac{R}{2}$ nuosekliai sujungta su R , tada $1,5R$ lygiagrečiai sujungta su R , tada viso $\frac{3}{5}R + \frac{3}{5}R = \frac{6}{5}R$ lygiagrečiai sujungta su pirmąja grupe R_1 :

$$R_6 = \frac{\frac{6}{5}R \cdot R_1}{\frac{6}{5}R + R_1} \approx 4,29\Omega.$$

Analogiškai suskaičiuojame $R_{10} \approx 4,26\Omega$ ir $R_{15} = 4,25\Omega$. Didesniems n (21, 28, 36, ...) R_n sumažėja nežymiai.

Baterijos elektrovara $E = 4,5$ V, vidinė varža $r = 4,5\Omega$.

Naudingumo koeficientas $\eta = \frac{IU}{IE} = \frac{R_n}{R_n + r} = \frac{1}{1 + \frac{r}{R_n}}$ mažėja didėjant n , nes mažėja R_n .

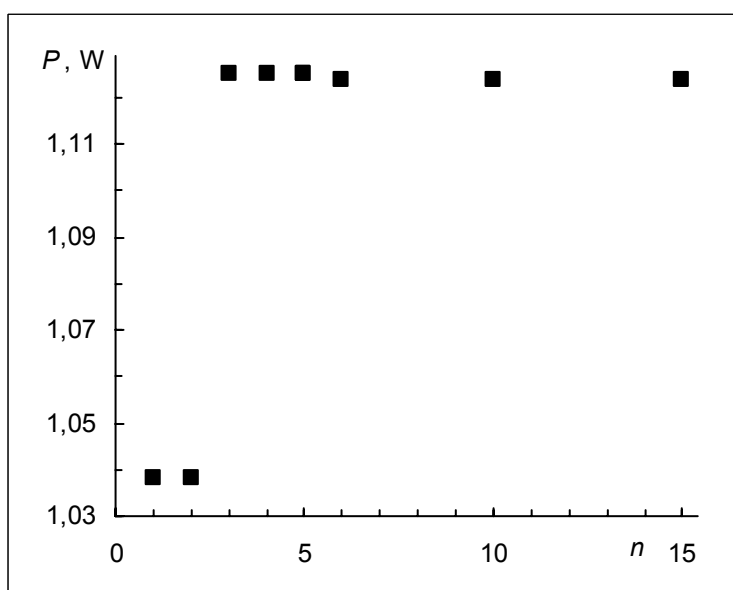
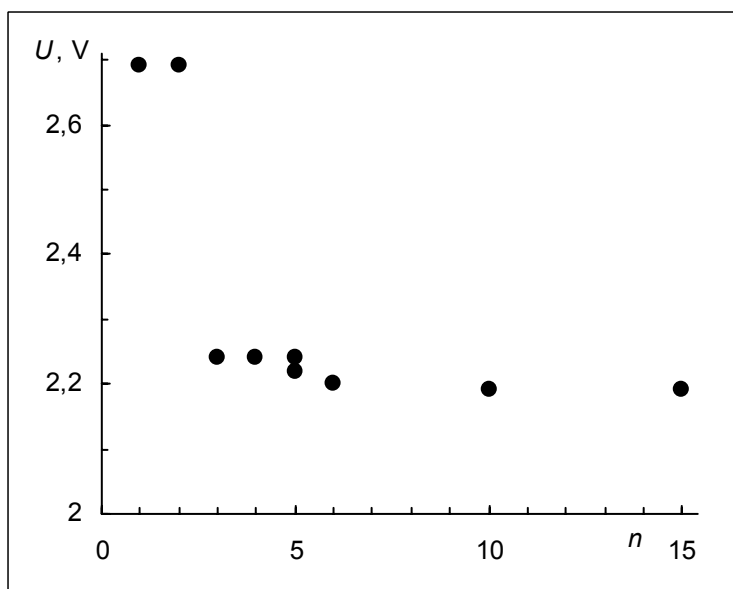
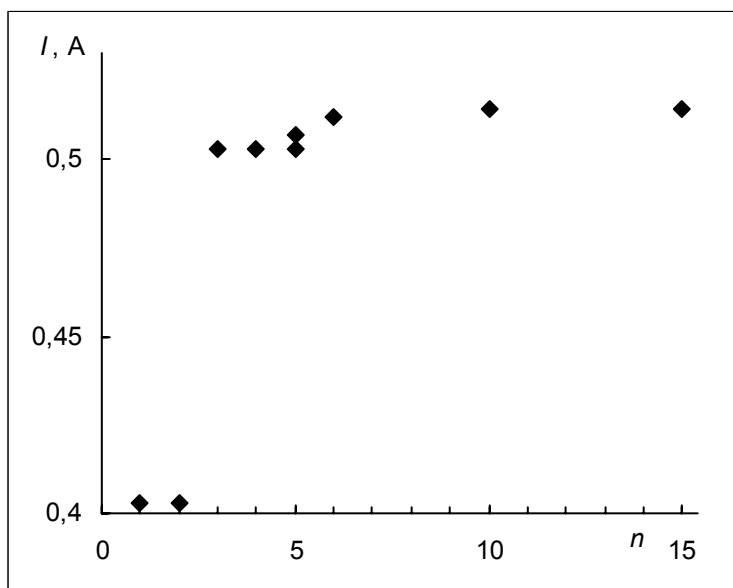
Srovės pagal Omo dėsnį visai grandinei $I = \frac{E}{R_n + r}$ stiprėja didėjant n .

Baterijos gnybtų įtampa $U = IR = \eta E$ mažėja didėjant n , nes mažėja η .

Naudingoji galia $P = IU = \frac{E^2 R_n}{(R_n + r)^2}$ pasiekia didžiausią vertę, kai $n = 3$. Tada R_3 vertė yra artima baterijos vidinei varžai. Didesniems n mažėja nežymiai, nes nežymiai kinta ir R_n .

Pastaba: nubrėztose priklausomybėse taškai tarpusavyje nesujungiami. Bet koks sujungimas būtų labai kompliktuotas, nes nėra n verčių su vieneto dalimis, be to ir R_2, R_4, R_5, R_5' paskaičiavimas tai įrodo.

n	1, 2	3, 4, 5	5	6	10	15
R_n, Ω	6,67	4,44	4,38	4,29	4,26	4,25
$\eta, \%$	59,7	49,7	49,3	48,8	48,6	48,6
I, mA	403	503	507	512	514	514
U, V	2,69	2,24	2,22	2,20	2,19	2,19
P, W	1,083	1,125	1,125	1,124	1,124	1,124

Šis tekstas svetainėje www.olimpas.lt skelbiamas nuo 2007 11 27.